

**JAARBOEK
VAN HET
 EUROPEES
GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN
PENNINGKUNDE**

20
18

ARBEID BELOOND IN BELGIË HET NIJVERHEIDS- EN LANDBOUWERETEKEN

Jeannine JACOBS-DE CONINCK *

Fig. 1

Fig. 2

Het ereteken van de arbeid echt voorstellen hoeft waarschijnlijk niet. U ziet het hierboven (Fig. 1), en in de meeste families is er wel een exemplaar aanwezig. Dit is niet verwonderlijk indien we weten dat er jaarlijks zo'n 20.000 exemplaren worden toegekend.

In zijn huidige vorm is het ereteken van de arbeid gesticht bij Koninklijk Besluit van 9 mei 1863 onder de benaming *Décoration industrielle et agricole* / *Nijverheids- en Landbouwereteken*. Het is bedoeld om werknemers te eren en te belonen voor hun kennis, talent, toewijding en vaardigheden bij het uitoefenen van hun werk. Het omvat twee klassen:

[1] Dit artikel is een uitgebreide versie van de lezing gegeven op de academische zitting op 22/X/2016 ter gelegenheid van de uitreiking van de tweejaarlijkse prijs van Numismatica Tienen aan Jeannine en Hugo Jacobs-De Coninck.

- de tweede klasse wordt toegekend aan werknemers met 25 jaar arbeidsprestaties
- de eerste klasse
 - aan werknemers met 30 jaar arbeidsprestaties
 - aan ambachtslieden die 20 jaar als zelfstandige actief zijn geweest in België; (de termijn van 20 jaar begint vanaf de leeftijd van 21 jaar; dat was vroeger het begin van de meerderjarigheid – ondertussen werd de leeftijd voor meerderjarigheid op 18 jaar gebracht, maar voor het bekomen van eretekens is er geen aanpassing gebeurd)
 - de eerste klasse kan ook postuum worden verleend aan slachtoffers van arbeidsongevallen met dodelijke afloop. Deze baret is ontstaan in 1957, na de mijnramp van Bois du Casier te Marcinelle in 1956 (Fig. 2).

Het verschil tussen de twee klassen (Fig. 3):

- bij de tweede klasse is het juweel volledig zilverkleurig en het hangt aan een lint met de Belgische driekleur
- de eerste klasse heeft hetzelfde zilverkleurig juweel, maar de trofee in het midden én de koningskroon bovenaan zijn allebei goudkleurig. Bovendien is het lint voorzien van een rozet, zodat het verschil duidelijk zichtbaar is als men het ereteken draagt.

*Fig. 3 – Nijverheidsereteken tweede klasse (l.)
en landbouwereteken eerste klasse (r.)*

Het verschil tussen het nijverheids- en het landbouwereteken zit hem in de blaadjes rond het juweel; die zijn:

- blauw geëmailleerd voor nijverheid
- groen geëmailleerd voor landbouw.

HET JUWEEL DOOR DE JAREN HEEN

In de loop der jaren zien we een evolutie in de juwelen. Ze zijn in zekere mate onderhevig geweest aan mode en waarschijnlijk in nog hogere mate aan overwegingen in verband met de fabricagekostprijs. In dit overzicht koos ik er voor te beginnen bij het huidige model en stapsgewijze terug te gaan in de tijd.

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 4 toont een exemplaar dat momenteel in de handel verkrijgbaar is. Ik kan er meteen aan toevoegen dat de gedecoreerde vanwege de Belgische overheid enkel het diploma ontvangt. Dit document vermeldt dat “het *ereteken van de arbeid* wordt verleend aan de genaamde X, Y of Z”. Sommige bedrijven kopen de juwelen aan en bieden die aan hun werknemers aan, soms tijdens een groot feest georganiseerd voor het personeel (Fig. 5). Neemt je werkgever geen initiatief ter zake, dan kan je het juweel zelf aankopen bij een van de bekende firma’s zoals:

De Greef, Eekelers-Centini, Fibru Europe, Mauquoy, Wijffels,... De prijs kan gaan van zo'n € 26 tot wel € 55; een verkleind model schaft u zich aan voor zo'n € 25. Dit laatste is geen officieel model, maar zeker erg handig voor dames!

Fig. 6

Fig. 7

Op Fig. 6 merken we dat de tekst op het linkse juweel enkel vermeld staat in het Nederlands *Bekwaamheid / Zedelijkheid*, en op het rechtse juweel enkel in het Frans *Habilitété / Moralité*. Het K.B. van 29 oktober 1951 legt nochtans de teksten vast zoals die vanaf dan op Belgische eretekens moeten voorkomen. Voor het ereteken van de arbeid is dat *Habilitété Moralité – Bekwaamheid Zedelijkheid*, tweetalig Frans-Nederlands dus.

In de phaleristiek was de praktijk echter ver vooruit op de wetgeving, want de tweetalige leuze werd al jaren voordien gebruikt, niet onlogisch trouwens in een tweetalig land zoals België.

Fig. 8a

Een voorbeeld staaf dit: links (Fig. 8a) ziet u de keerzijde van een medaille, waarop de gede-coreerde zijn initialen liet aanbrengen, evenals 1927, meer dan waarschijnlijk het jaartal van de verlening. De foto rechts (Fig. 8b) toont de voorzijde van hetzelfde exemplaar, en u kan zelf vaststellen dat het om een tweetalig juweel gaat.

Dat hoeft dus geen verdere uitleg; deze medaille vertelt haar eigen verhaal.

Fig. 8b

Aan fabrikanten en bijgevolg aan varianten geen gebrek. Zoals eerder aangehaald praten we hier over een ereteken waarvan er massa's bestaan, over het algemeen geen zeldzaamheid, goedkoop op de tweedehandsmarkt en dus voor verzamelaars die graag in detail treden een bijna eindeloze bron van plezier.

Fig. 9

Fig. 10

Laat ons nog een nieuw stapje verder terug in de tijd zetten en een landbouwereteken bekijken dat dateert uit het begin van de 20ste eeuw (Fig. 9). Wat is hieraan speciaals? De laurierblaadjes bij dit exemplaar zijn uitgezaagd in het metaal. Het uitzagen was destijds wel handwerk. Op de keerzijde zien we duidelijk dat de gaatjes allemaal verschillend van grootte en van vorm zijn. Onderzoek leert ons dat het hoofdzakelijk de groen geëmailleerde eretekens zijn, voor de landbouw dus, die op deze manier zijn afgewerkt. Een oorzaak of reden daarvoor vond ik tot op heden nergens.

Anderzijds is me slechts één enkel juweel voor nijverheid bekend waarbij de blaadjes (de blauwe dus) zijn uitgezaagd (Fig. 10). Het betreft een juweel waarbij de kroon merkkelijk groter is dan gebruikelijk, en op de keerzijde verbergt een extra afdekplaatje de bevestiging van de trofee op de voorzijde, hetgeen zeker doet besluiten dat het hier om een luxe-uitgave gaat, een exemplaar de naam 'juweel' wel waardig.

Bij alle modellen en types die we tot nog toe bespraken is de centrale trofee apart gemaakt en op de basisvorm van het ereteken bevestigd. Die trofee bestaat uit een bijenkorf met centraal daarachter een tandwiel, een passer, links een schop en rechts een voorhamer die elkaar kruisen achter het tandwiel. Van een echt juweeltje kunnen we zeker spreken bij het laatste type dat we in deze reeks bekijken. Het dateert van nog een beetje verder terug in de tijd en is het aller-eerste model van het Nijverheids- en landbouwereteken dat in 1863 werd ontworpen (Fig. 11).

Welke opmerkelijke kenmerken hebben de exemplaren van dit type?

Deze eretekens zijn zonder uitzondering ééntalig Frans en het centraal motief, de bijenkorf, is er niet bovenop bevestigd zoals we dat bij alle latere types hebben gezien, maar is gegraveerd in het metaal. Dat wil ook zeggen dat ze stuk voor stuk met de hand gemaakt zijn. Vergelijk ze maar op Fig. 11. Geen twee bijenkorven zijn identiek.

In de huidige tijden zouden we ons zo'n gigantisch handwerk niet meer kunnen voorstellen... het zou bovendien onbetaalbaar zijn.

Fig. 11

GETUIGSCHRIFTEN OF DIPLOMA'S

Als we eretekens willen proberen te dateren, zijn vooral de bijhorende diploma's van cruciaal belang. Spijtig genoeg verdwenen die meestal in de loop der jaren én lijken te veel verzamelaars er nog steeds niet het belang van in te zien. Toch kunnen ze ons heel wat bijbrengen over de diverse types eretekens.

Hierna worden achtereenvolgens afgebeeld:

- een diploma uit 1881, ééntalig Frans (Fig. 12a)
- een uit 1887, tweetalig Frans-Nederlands (Fig. 12b)
- een uit 1889, ééntalig Nederlands (Fig. 12c) én
- een uit 1890, ééntalig Frans (Fig. 12d).

Deze voorbeelden geven ons een idee over het tijdstip waarop de taalaanpassingen zijn doorgevoerd. Vermelden we er ter vergelijking nog bij dat de eerste tweetalige munten in België zijn geslagen in 1886; dat is dus in dezelfde periode.

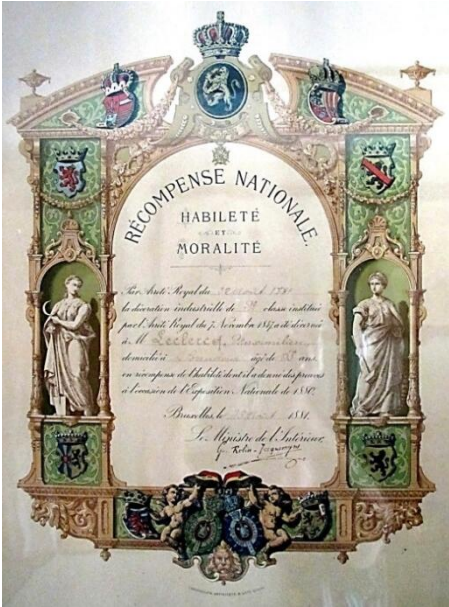

Fig. 12a - 1881

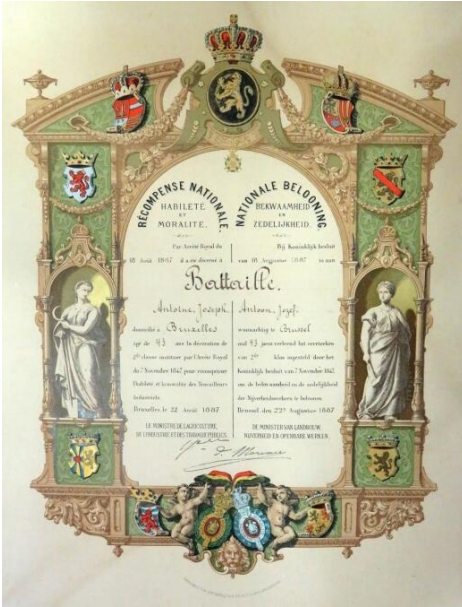

Fig. 12b - 1887

Fig. 12c - 1889

Fig. 12d - 1890

VOORGESCHIEDENIS

Ik vond het zeker interessant in te gaan op de vraag waarom en hoe dit ereteken tot stand is gekomen. Het kwam namelijk niet zomaar uit het niets tevoorschijn; er was een ganse voorgeschiedenis.

Fig. 13

Tentoonstellingen van producten van de nationale industrie lagen aan de basis van het eerste eerbetoon aan de arbeid in België. De industriëlen en ambachtslui, de patroons dus, namen deel aan tentoonstellingen die hun goederen meer bekendheid moesten geven, teneinde hun omzet en winst te verhogen en de handel te stimuleren. Het is iets van alle tijden. Een vooraf samengestelde jury moest oordelen over de deelname van de patroons en of die goed genoeg was voor een beloning, die bestond uit het toekennen van medailles, meestal in zilver en brons.

Het was een gebruik dat ook reeds bestond ten tijde van onze unie met Nederland tussen 1815 en 1830. Denken we maar aan de medailles van 1820, gegraveerd door Braemt en verleend naar aanleiding van de tentoonstelling in Gent (Fig. 13). Hierover verscheen een studie door Huguette Taymans in het Belgisch Tijdschrift voor Numismatiek en Zegelkunde van 2011, pag. 201-228.

Op ons grondgebied was de eerste tentoonstelling gepland voor 1830 in Brussel. Ze ging van start, maar sloot vroegtijdig haar deuren wegens de Belgische Revolutie. De prijsmedailles waren gemaakt maar konden niet worden uitgereikt. Werner Van Brempt werkt momenteel aan een publikatie *Tentoonstellingen der producten van de nationale nijverheid 1815-1830*, waarin deze tentoonstelling aan bod komt. Deze zal worden uitgegeven door MEDEC, Belgische geschiedkundige kring van ereteken- en medailleverzamelaars. Er werd ook een herdenkingsmedaille uitgegeven in zilver, brons en tin. Het bronzen exemplaar (Fig. 14a) is in muntslag (↑↓), het tinnen exemplaar (Fig. 14b) in medailleslag (↑↑).

Fig. 14a

Fig. 14b

De eerste medailles die in het onafhankelijke België uiteindelijk werden verleend als officiële erkenning voor de kwaliteit van de tentoongestelde voorwerpen, zijn die van 1835 (Fig. 15), later gevolgd door die van 1841 (Fig. 16).

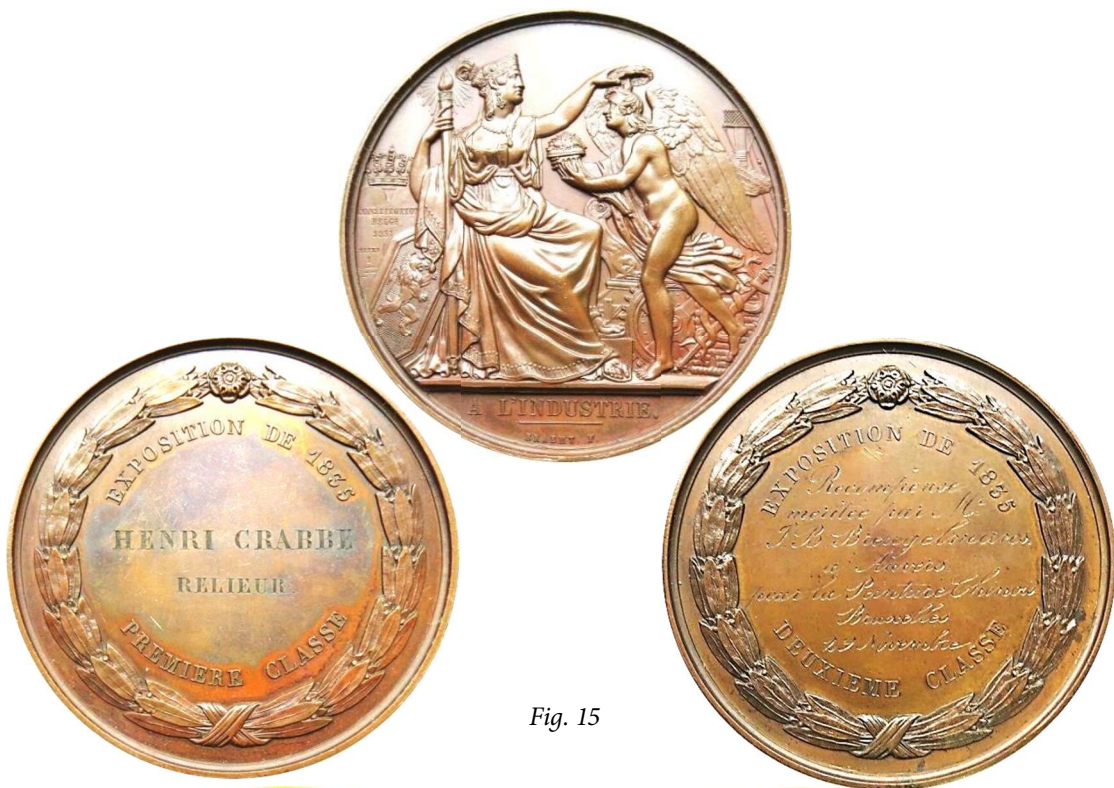

Fig. 15

Fig. 16 – Dit gouden exemplaar werd uitgereikt aan de Verreries de Dampremi, Jules Frison & Ce

In beide gevallen werden er medailles verleend aan de ondernemers, nog steeds niet aan hun werknemers. *De medailles uitgereikt ter gelegenheid van de tentoonstellingen der producten van de Belgische nijverheid* is een publicatie uit 2001 door Werner Van Brempt en mezelf uitgegeven bij Medec, Belgische geschiedkundige kring van ereteken- en medailleverzamelaars.

HET ERETEKEN VOOR ARBEIDERS EN AMBACHTSLUI

1847 betekent een doorbraak voor de erkenning van arbeid in België.

- Het Koninklijk Besluit van 7 november 1847 (B.S. van 8 november 1847) houdt de stichting in “van een ereteken voor werklieden en ambachtslui, de attributen van de nijverheid en landbouw vertonend”.

Welke attributen waren dat (Fig. 17)?

Onderaan zien we een grondvlak, en als we links onder beginnen, onderscheiden we achtereenvolgens, uitgezaagd in het metaal: een schaaf – een winkelhaak – een voorhamer – een kegel – een ijkmaat – een dommekracht – een vijl – het hoofd van een passer – een houweel – een tandwiel.

Zoals u ziet, werd er gedacht aan gereedschappen voor allerlei werk.

Fig. 17

De keerzijde van het draagteken vermeldt, in blauw email, de naam van de laureaat en het jaartal van uitreiking. Het ereteken werd slechts in één klasse verleend, met een juweel in zilver, alhoewel het Koninklijk Besluit twee klassen had voorzien.

Op 16 december 1847 had de uitreiking plaats en daarbij werden ook 19 dames onderscheiden. Die kregen niet het beschreven draagteken, maar een door Braemt ontworpen legpenning (Fig. 18); op de keerzijde werden hun naam en het jaar van uitreiking gegraveerd.

Fig. 18

- Het Koninklijk Besluit van 1 maart 1848 (B.S. 4 maart 1848) bevestigt dat ook landbouwarbeiders in aanmerking komen voor deelname aan de landbouwtentoonstellingen en dus voor het verkrijgen van eretekens voor werklieden en ambachtslui. Met de term 'landbouwarbeiders' worden werknemers bedoeld die aan het werk zijn in de landbouw, maar ook in de tuinbouw én in de industrie die daar rechtstreeks aan verbonden is. Bovendien wordt er uitdrukkelijk aan toegevoegd dat ook wedstrijden georganiseerd door landbouw- of tuinbouwverenigingen recht kunnen geven op een blijk van erkenning.

Fig. 19

Dit Koninklijk Besluit geeft de beschrijving van type II van het ereteken voor werklieden en ambachtslui (Fig. 19). De volgende attributen zijn op het ereteken te zien, uitgezaagd in het metaal, weer van links naar rechts: een ploeg op wielen – een houten hamer – het hoofd van een passer – een hark – een riek – een dorsvlegel – een spade – een tandwiel. Het gaat hier duidelijk om attributen van de land- en tuinbouw én de industrie die daar betrekking op heeft.

Ook dit type was voorzien in twee klassen. Het zou wel tot 1854 duren vooraleer de eerste exemplaren van eerste klasse werden verleend; normaal als we weten dat er 5 jaar moest zijn verlopen tussen de verlening van klasse twee en klasse één.

De keerzijde draagt de naam van de gedecoreerde en het uitreikingsjaar.

Ook dit tweede type ereteken, waarvan de uitreiking plaats had in de Augustijner tempel te Brussel^[1], werd enkel aan mannen verleend, terwijl vrouwen een legpenning ontvingen.

^[1] Zie Guioth I, p. 252-254 nrs. CLXXV-CLXXVI, pl. XLI nrs. 175-176.

Over deze penning bestaan nog onduidelijkheden. Misschien werd hetzelfde type gebruikt als in 1847 maar met aangepast jaartal, misschien een nieuw type, misschien reeds het type door Leopold Wiener gegraveerd, dat in 1849 zou worden verleend, maar dan natuurlijk ook met het jaartal 1848.

Tot nog toe kwamen we noch bij collega-verzamelaars noch in musea of penningkabinetten een exemplaar tegen met het jaartal 1848. Zolang dat niet het geval is, kunnen we niet met zekerheid zeggen welk type medaille er dat jaar aan vrouwen verleend werd. Mocht een van de lezers van dit *Jaarboek* ons daarover extra gegevens kunnen bezorgen dan vernemen we dat graag ^[2].

Fig. 20

Dit is dan de penning verleend aan dames in 1849 (Fig. 20). Op de voorzijde ziet u het gelauwerd hoofd van Leopold I gegraveerd door Leopold Wiener. Dit exemplaar werd verleend aan Colette De Mey, 36 jaar oud, kantmaakster uit Schellebelle. Ze werd voorgedragen door haar werkgever, een zekere Raymaekers uit Aalst die toen 45 werknemers in dienst had.

Haar nominatie werd als volgt gemotiveerd: *“De bekwaamheid en de intelligentie van deze arbeidster hebben de verwachtingen van haar chefs overtroffen. Zij bestuurt de nijverheidsschool met uitzonderlijke zorg en op een wijze waardoor de producten die er gemaakt zijn, kunnen wedijveren met het mooiste dat er te Brussel geproduceerd wordt. Zij leeft samen met haar broers en zussen, 6 in totaal, en is hun voornaamste steun. Een doorzetter in het werk en van een onberispelijk gedrag, is zij een voorbeeldig arbeidster en verdient zij in alle opzichten de gunst van de regering.”*

- Een nieuw Koninklijk Besluit kwam er pas op 28 februari 1861 (B.S. van 14 maart 1861). Daarin wordt vastgelegd dat het ereteken voor werklieden, ambachtslui en landbouw-arbeiders voortaan ook kan worden verleend aan bazen van sloepen en aan vissers.

[2] h.j.jacobs@skynet.be

Ook worden de details van het derde type ereteken erin beschreven, vele jaren nadat dit voor het eerst werd uitgereikt. De attributen zijn bij dit type weer een beetje anders dan bij de twee vorige types. Terug op een grondvlak geplaatst zoals bij type I, zien we, links beginnend (Fig. 21): een winkelhaak – een houten hamer – het hoofd van een passer – een voorhamer – een ijkmaat – een bijenkorf met twee bijen – een vijl – spinrokken – een tandwiel – een schaaf.

Volgens André Charles Borné^[3] zouden al de eretekens van dit type III op de keerzijde de jaartallen 1861, 1862 of 1863 dragen. Ik kan echter met zekerheid zeggen dat het reeds veel vroeger in gebruik kwam, aangezien ik in de loop der jaren meerdere exemplaren ben tegengekomen met de jaartallen 1853, 1855 en 1859. En het Penningkabinet te Brussel bezit een exemplaar met jaartal 1850.

Fig. 21

Fig. 22

Tot wanneer het gebruik om een penning en geen ereteken te verlenen aan dames heeft bestaan, kon ik niet achterhalen.

Artikel 3 van het Koninklijk Besluit van 2 augustus 1889 (B.S. 15 augustus 1889) stelde wel dat het ereteken door heren zou worden gedragen op de linkerborst en door dames *en sautoir*, dus zoals een commandeurskruis in de nationale orden. De voor deze draagwijze aangepaste ophanging van het ereteken bestond op dat ogenblik reeds. A.C. Borné^[4] vermeldt dat voor dames ook het dragen op

^[3] *Distinctions Honorifiques de la Belgique – 1830-1985*, Bruxelles 1985, p. 119.

^[4] *Ibid.*, pp. 132 en 134.

de linkerborst voorkwam, maar dan aan een lint dat tot een strik was gevouwen. Fig. 23 geeft een voorbeeld van beide draagwijzen, die na de Eerste Wereldoorlog in onbruik geraakten. De diploma's afgebeeld op Fig. 24 en 25 tonen ook de draagwijze voor mannen (op de linkerborst) en vrouwen (*en sautoir*). Ze dateren respectievelijk uit 1848 en 1913.

Fig. 23a (schaal 70%)

Fig. 23b (schaal 70%)

Fig. 24

Fig. 25

Het Ereteken voor werklieden en ambachtslui zal uiteindelijk slechts worden uitgereikt tot in 1863, wanneer het zal worden vervangen door het *Industrieel- en landbouwereteken* waarmee deze uiteenzetting begon.

Een verder gebruik op iets latere datum is niet uitgesloten; misschien werd een kleine resterende voorraad nog opgebruikt.

TWEE ERETEKENS VOOR WERKLIEDEN EN AMBACHTSLUI EN EEN REEKS PRIJSPENNINGEN UITGEREIKT AAN BOOMKWEKER MICHEL HELLINCKX UIT AALST

Dit toch wel speciaal verhaal begon met de aankoop van twee ingekaderde diploma's: het eerste (Fig. 26) was op 31 oktober 1849 uitgereikt aan Michel Hellinckx bij het 'ereteken van *tweede* klasse om de bekwaamheid en zedelijkheid van landbouwarbeiders te belonen' — het tweede (Fig. 27) werd op 28 juli 1856 verleend aan dezelfde persoon bij het 'ereteken van *eerste* klasse om de bekwaamheid en zedelijkheid van landbouwarbeiders te belonen'. Het is allicht dankzij het feit dat ze ingekaderd waren, dat deze diploma's van meer dan 150 jaar oud, nú nog altijd bestaan, terwijl de meeste al lang verdwenen zijn.

Fig. 26

Fig. 27

Een paar maanden later werd elders een kader te koop aangeboden met 35 medailles, uitgereikt bij landbouwtentoonstellingen, samen met twee eretekens voor werklieden en ambachtslui. Beide eretekens (Fig. 28a) zijn van het type II, dus degene die worden verleend aan landbouwarbeiders.

Toen de kader open ging, bleken de eretekens op de keerzijde (Fig. 28b) allebei de naam van Michel Hellinckx te dragen, de man van de beschreven diploma's.

Fig. 28a

Fig. 28b

De twee gescheiden ontdekkingen werden terug verenigd. Maar er was méér. Via de reeks van 35 medailles kregen we ook opeens een idee van de persoon achter de medailles. Dankzij het werk en de tijd die Eric Dufosse en Werner Van Brempt in 2008 hebben gespendeerd aan het samenbrengen van alle nominaties die doorheen de jaren zijn verschenen in het Belgisch Staatsblad m.b.t. de gedecoreerden met het Ereteken voor ambachtslieden en arbeiders, weten we het volgende over Michel Hellinckx:

- In november 1849 was hij 38 jaar, vrijgezel en boomkweker te Aalst. Er werd hem het ereteken van tweede klasse verleend, en ik citeer de tekst uit het Staatsblad: *“Hij was de eerste in het arrondissement Aalst die een kwekerij van kwalitatief hoogstaande fruitbomen is gestart op een drassige grond, die meer dan vier jaar tijd vergde om gesaneerd te geraken. Deze boomkwekerij heeft al snel zijn plaats ingenomen tussen de beste die er zijn, dankzij de intelligentie en de werklust van de man die het bedrijf leidt. Hellinckx onderhoudt relaties met de meest vooraanstaande boomkwekers van het land, die allemaal recht laten wedervaren aan zijn verdienste. Zijn gedrag is alle lofbetuiging waardig.”*
- Op 20 juli 1856 werd aan Michel Hellinckx het ereteken van eerste klasse verleend en toen klonk het zo: *“Ten gevolge van de wereldlandbouwwedstrijd van Parijs willen we de personen belonen die eerder reeds een ereteken van tweede klasse verworven en opnieuw aanspraak maken op onze blijk van tevredenheid. Wij verlenen het ereteken van eerste klasse aan [...] Michel Hellinckx, tuinbouwer te Aalst.”*

Bij de voorbereiding van deze uiteenzetting kwam ik een mij tot dan toe onbekende publicatie tegen, nl. het *Programme de la distribution solennelle des récompenses décernées le 18 décembre 1848 aux exposants et aux travailleurs agricoles à l'occasion de l'exposition des produits de l'agriculture et de l'horticulture de 1848*. Het kan tellen als titel, maar wat vooral erg interessant is, is de lijst van de gedecoreerden. Daarin komt op pagina 61 onder het nummer 706 Michel Hellinckx voor, met de vermelding ‘mention honorable’, net geen onderscheiding, maar toch een eervolle vermelding. Hij nam dus ook al in 1848 deel aan de landbouwtentoonstelling, één jaar vóór hij zijn eerste onderscheiding zou ontvangen.

Door het lezen van deze nominaties beseffen we welke uitzonderlijke mensen in aanmerking kwamen voor eretekens voor ambachtslieden en arbeiders.

Voor Hellinckx bleef het niet bij die twee eretekens. De man heeft nog zoveel andere prijzen behaald in de loop der jaren ervoor, tussenin en erna. Het moet dus wel een uitzonderlijk vakman geweest zijn, met vele talenten en met doorzettingsvermogen. Twee van zijn 35 medailles hebben betrekking op verdiensten aan de Academie; hij kon dus niet alleen in de grond wroeten, maar was op jonge leeftijd ook nog verdienstelijk bij het tekenen en boetseren.

We weten uit zijn nominatie in het Staatsblad dat hij 38 was in 1849, dus werd hij geboren in 1811. Zijn eerste medaille aan de Academie van Aalst (Fig. 29) kreeg hij in 1828. Het was een eerste prijs voor tekenen; hij was toen 17.

Fig. 29 – De ingegraveerde tekst luidt: AKADEMIE | Vanwege den Koning | te Aalst | figuur tekenkunde naar | D'antique | PRIMUS | M. Hellinckx | MD CCCXXVIII

Een jaar later, in 1829, behaalde hij een tweede prijs aan de academie van Aalst (Fig. 30), dit keer voor boetseren in half reliëf.

Fig. 30 – De ingegraveerde tekst luidt: KLASSE VAN BOETSEREN | A | DEMIE BOSSE | SECUNDUS | M. HELLINCKX | 1829

Van de 33 andere medailles zijn er :

- 10 verleend door de *Société et Comice agricoles d'Alost* (4 uit de periode van Leopold I en 6 uit de periode van Leopold II)
- 12 door de *Société d'Agriculture, d'Horticulture et de Botanique d'Alost* (2 uit de periode van Leopold I en 10 uit de periode van Leopold II)
- 7 door de *Société d'Agriculture et d'Horticulture d'Alost* (2 uit de periode van Leopold I en 5 uit de periode van Leopold II, waarvan 3 met het jaartal 1885)
- 2 door *De Vereenigde Landbouwers te Aalst* (uit de periode van Leopold II)
- 1 algemene prijsmedaille uit de periode van Leopold II (met gekruiste eiken-takken rond een blanco veld)
- en tenslotte nog een medaille in 1858 uitgegeven door de *Société d'Agriculture d'Alost*, opgedragen aan Charles Rogier als *Promoteur de la Science agricole* en met diens beeltenis op de voorzijde.

In de huidige tijd is het Internet een niet te onderschatten bron van informatie. Toch ben ik er niet in geslaagd te achterhalen wanneer de bovenvermelde landbouwverenigingen met uiteenlopende namen precies werden opgericht, werden ontbonden, samensmolten of in mekaar overgingen. Ik beperk mij dus tot het maken van een beknopt overzicht van de door Michel Hellinckx behaalde prijspenningen met betrekking tot landbouw, tuinbouw en plantkunde, zonder ze stuk voor stuk te kunnen plaatsen in de tijd. Ik hoop later nog uitgebreider te kunnen terugkomen op deze materie.

Overzicht van de prijspenningen verleend aan Michel HELLINCKX

1. Verleend door de *Société et Comice agricoles d'Alost*

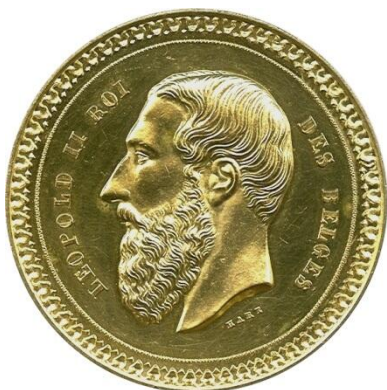
1a Hart 50,4 mm met opgezette bol en ring – vermeil (2 ex.) zilver (2 ex.)

1b Atelier Hart 50,6 mm groot hoofd – vermeil (1 ex.)

1c Atelier Hart 50,8 mm klein hoofd – vermeil (1 ex.) zilver (1 ex.)

1d Atelier Hart 50,9 mm extra rand aan voorzijde –
messaging (1 ex.) zilver (1 ex.) verzilverd (1 ex.)

2. Verleend door de *Société d'Agriculture, d'Horticulture et de Botanique d'Alost*

2a Hart 41,0 mm met opgezette bol en ring – vermeil (1 ex.) messing (1 ex.)

2b Atelier Hart 41,2 mm klein hoofd –
vermeil (1 ex.) zilver (1 ex.) verzilverd (1 ex.) messing (1 ex.)

2c Atelier Hart 40,9 mm groot hoofd – messing (5 ex.)
(waarvan 1 ex. met bol en ring)

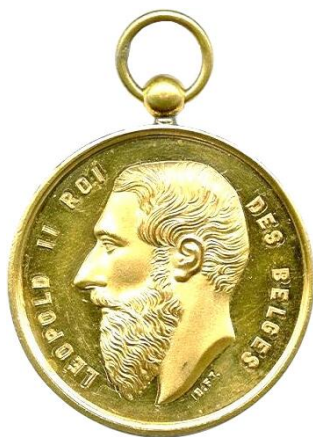
3. Verleend door de *Société d'Agriculture et d'Horiculture d'Alost*

3a Jacques Wiener 38,9 mm – verzilverd (1 ex.)

3b Jacques Wiener 43,5 mm – messing (1 ex.)

3c Atelier Hart 40,9 mm met opgezette bol en ring – messing (2 ex.)

3c Atelier Hart 40,5 mm met opgezette bol en ring – messing (3 ex.)

4. Verleend door *De Vereenigde Landbouwers te Aalst*

4a Atelier Hart 46,3 mm omschrift voorzijde Frans – zilver (1 ex.)

4b Atelier Hart 46,3 mm omschrift voorzijde Nederlands – zilver (1 ex.)

5. Uitgever onbekend

5a Leopold Wiener 38,2 mm met opgezette bol en ring – zilver (1 ex.)

6. Verleend door de Société d'Agriculture d'Alost

6a Leopold Wiener 68,2 mm – brons (1 ex.)

Het ganse leven van Michel Hellinckx heeft zich klaarblijkelijk afgespeeld rond land- en tuinbouw. In *Den Denderbode* van 18 augustus 1889 verscheen op p. 3 dit bericht (Fig. 31):

Fig. 31

Spijtig genoeg het einde van een toch wel bloeiend bedrijf. Ik kon niet achterhalen waarom er geen opvolging was. Michel Hellinckx was toen 78 jaar. Gelukkig hebben zijn medailles en diploma's het overleefd. Zo blijft toch een deel van het levenswerk van een uitzonderlijk man bekend.

Dit verhaal is voor mij een nieuw voorbeeld van de uitspraak waarmee ik graag wil eindigen: "Verzamelaars zijn de bewaarders van de geschiedenis".

Een speciaal woord van dank wil ik graag richten tot de vorige en de huidige voorzitter van Numismatica Tienen, de heren Pierre Degel en Fons Van Baelen, evenals tot de leden van de adviserende raad, die mij en mijn echtgenoot, Hugo Jacobs, eind 2016 tot laureaten verkozen van de tweejaarlijkse ereprijs van hun vereniging die sinds vele jaren een vaste waarde is in het numismatisch landschap in Vlaanderen.

Het onderwerp 'arbeidseretekens' lag mij vrij nauw aan het hart. Daarom koos ik het als onderwerp van mijn voordracht tijdens de academische zitting waarop de prijs werd uitgereikt en ik diepte het verder uit om te komen tot het huidige artikel.

BIBLIOGRAFIE

- BORNÉ André, *Eer aan de arbeid – Eretekens voor werknemers 1830-1980*, Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1982.
- BORNÉ André-Charles, *Distinctions honorifiques de la Belgique*, Bruxelles, Créadif, 1985.
- DUFOSSEZ Eric & VAN BREMPT Werner, *Beloningen voor ambachtslieden en arbeiders, deel I – Het ereteken voor de industrie 1847-1863*, 2008.
- DUFOSSEZ Eric & VAN BREMPT Werner, *Beloningen voor ambachtslieden en arbeiders, deel II – Het ereteken voor de landbouw 1848-1863*, 2008.
- FOD Werkgelegenheid, Arbeid & Sociaal Overleg, *Wegwijs in... De eretekens van de arbeid*, Brussel, 2008.
- GUIOTH J. Léon, *Histoire numismatique de la révolution belge*, Hasselt, 1844 (een digitale versie kan worden geconsulteerd op www.numisbel.be/publicatiesnl.htm).
- GUIOTH J. Léon, *Histoire numismatique de la Belgique, faisant suite à l'histoire numismatique de la révolution belge, Tome I*, Hasselt, 1851 (*idem*).
- GUIOTH J. Léon, *Histoire numismatique de la Belgique, faisant suite à l'histoire numismatique de la révolution belge, Tome II*, Bruxelles, 1869 (*idem*).
- Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, *Huldebetoon aan de arbeiders*, 1970.
- SPF Emploi, Travail & Concertation sociale, *Clés pour... Les décorations du travail*, Bruxelles, 2008.
- Programme de la distribution solennelle des récompenses décernées le 18 décembre 1848 aux exposants et aux travailleurs agricoles à l'occasion de l'exposition des produits de l'agriculture et de l'horticulture de 1848*, Bruxelles.
- TAYMANS Huguette, *De nijverheidstentoonstelling van 1820 in Gent*, Belgisch Tijdschrift voor Numismatiek en Zegelkunde CLVII (2011), p. 201-228. Brussel, Koninklijk Belgisch Genootschap voor Numismatiek (een digitale versie kan worden geconsulteerd op www.numisbel.be/2011_9.pdf).
- VAN BREMPT Werner & JACOBS-DE CONINCK Jeannine 1999-2001, *De medailles uitgereikt ter gelegenheid van de tentoonstellingen der producten van de Belgische nijverheid*, Deurne, Medec.
- VAN KEYMEULEN André & SUETENS Ivo, *Munten en eretekens van het koninkrijk België 1831-1976*, Brussel, Koninklijke bibliotheek Albert I, 1977.